

Ажылдың шынары база темпизичаскы тарылгага кол чүүл

бис. Ынчаарга «Сель-
хозтехника» катты-
жымшыкынын Таңды
салбыры ол тракторлар-
га карап айткан, кой-
ндар чоң септер беп-

Бис бис. Ыйчаарга «Сельхозтехника» жактагы жыйышкынынын Талды сабыры ол тракторларын чүт-ле карак ажиттап, кончуг шынар чок септеп бергени-биле биске ажалдын түгүм үзүндө үрелишкннннр дыка көвей болуп тургулаан, 10 ДТ-54-тун жүз, 5 «Беларусь»-гун бирээни, 15 селалкынн үжү үргүчү-ле үрелип, ажалдызын

	РАЙОННАР	КҮҮСЕТКЕН ХУУЗУ
Часмы шөл ажилдарыг агротехниктиг хайгаараа дотгамал болуу ужураул. Ылдмг түрбуже, бистия бригаданысы харымлаа нугуру участка агрономуу шь Таль маала кичигч ковар келес туары кичил-лаа тааршлас. Оон уламидан-лаа хоумтаркый кая-ряд учёдуу тунзнынгэ ажжжк шалтыткыг болуп кэлгенни демдеглээр керек. Оон ийди бистия бригадаины чартым хову турлаавстан 18 километр цракта турар. Совхозтуу дирекцнзыа бисти транспорт-биле хандырбай турарындал бистин хүн бурдуги харылдаавскыа улуг бергелээшкинер база таваржмг келген.	Каа-Хем Барынь-Хемчик Чөөн-Хемчик Бай-Тайга Танды Улут-Хем Өвүр Эрэйн Тес-Хем Бии-Хем Кызыл хоорйи Совети Тожу	49.0 36.9 33.2 31.9 26.3 24.2 18.0 16.2 15.3 9.0 22.4 —

П. ТИХОНОВИЧ,
бригаданың үстөни.

Доостур чоокшулаан

Эрте чажар култураларин чажылганын Каа-Хен районун ажил-агмылары доозар чоокшуулаа. «Тиндизге» колхоз кымыл-гасты 4600 га черде чашкан. Павел Болдовский, Андрей Пахарев, Владимир Барбалай хунун мурунчактары. Ленин аттгы колхозтун механизаторлары чажылганы чоокку чак доозар даш шалкынын кымыл чупура. Тиндизге хунуге аалар кымлар. Леонид Коронин, Иван Чепур, ошол чак доозар чажарга чакырылган тургаш 102 га чедирген. «Бурзигаар» колхозтун механизаторлары эрте чажар култураларин чажылганын бурун доозар.

Дүрген темп-биле

(Телефон-биле). Улут тивилгенин духуа дөмдөлгөзү уезеа соңгаар Барыын-Хемчик районуну тараа шөлдеринде чакыи тарылта ажилдагы улам шактычана. Ында ниятизи-биле 6366 га шөлде үрелин чаштыгана. Соолгу уеле «Болшевик» колхозтуу ишчилери тараанын чөй мурузуну сугаттыг черлерге чакпыи келгени. Ындыг шөлдерде чажылгана корурудун моон соңгаар-даа планын туура. Оларын чашкан шөлү 1145 га.

Чакшы тулар черлиги хемээлээ мурункузу-буле декеен көөргө, оюн нийн катал улагаткан. Районнуу аймак-агытарынчада «Шекээр» совхоз кыска тарылта тазыла-биле элээн мурун келген. Совхоз тарымалары болгаш мехмашинаторлары сөөк калың токуу 1226 чактар шаууш кышкы, үрөсүн чакымалыткан ний катал көмүдөгөн. Ону бир трактор тазаларымтар алырга 33,5 га болур.

ИЙИ ЭЭЛЧЕГ

«Наймырал» совхозтун Кызыл-Дог сабырынын Аймырыл бригадасы 2000-га чейре президиум чакпак, 650 га алыгусты айланды. Терезин бригадасынын механизаторлары 1700 га еерде эрте чажыр култураларын чакыртты.

Аймырылдын 341 га тарал шөлү сугаттырган. Ында беш эвено ий эчлеч-биле дун-дун кою ажалдан турар. Т. Но жул. А. Дагужал, Бйбак. Э. Сат. М. Арал. Б. Нургул ол сугаткычларынын муначылары болуп туралар.

СЭКП ТК-ның март Пленумунун шийтпирлерин көзүнчө ажал-шишчилери бир үн-биле деткэннер. Чүгө-чүгө, колхозтарга болгаш совхозтарга экономикага дууламачы дугайында партияның ада-сагын салмы-сымы чоңга өөрүүнүг.

санжар. Бригадаларда зевмо, а эвкчаларда тракторист
бугуру чакыи таргымды эгиз-дэзге бешик астеретикчи
ты байдалга эрттирген дээш куужетчишикинжик ажил-
дап турарлар.

Бифа Гаврилович Филиппов чакыи хову ажилда
нынжын эсепчилеке иш ажилдап, хун норматив 190
куу чедик куудейте турар.

ЧУРУКТА: Е. Г. Филиппов (солонгой таламзид), а
ош агарамд чаштиргача уезикде.

Фото: В. Лютковца.

Кызыл туктуг бригада

Чөдй чылдың шитпирлиг сөөлгү чылы— 1965 чылдың бирги кварталында мал ажылының талазы-биле элж көргүзүлгелерин чедип алгаш, Бай-Тайга районун «Мурнакчы» колхозунун № 4 хойнук бригадасы кол-

Мурнакчы саанчылар

1965 чылдың май 1-де ажилдын түннели-биле республиканың колхоз-тзрында, совхозтарында мурнакчы саанчыларны көргүзэрге болза:

Саанчыларың фамилиялары	Бир инектен-не сагган сүт (кг. биле)	Ажыл-агыйлар
О. Шортак	1033	«Сүт-Хал» совхоз
А. Донгак	912	«Элегес» совхоз
И. Ондар	905	«Сүт-Хал»
З. Кыргыз	904	«Элегес»
З. Крааченко	892	«Межегей» совхоз
М. Аскырова	884	«Элегес»
М. Сабельникова	878	«Межегей»
Д. Херей	871	«Сүт-Хал»
З. Карташова	857	«Межегей»
Х. Шондайты	841	«Сүт-Хал»
Е. Бурикова	802	Дуржулга станицызы
Е. Серет-оол	800	«Кызыл тараачын» колхоз
З. Реодзько	782	«Межегей»
А. Кармалитова	771	«Элегес»
Х. Хертакай	770	«Межегей»
Г. Хандымбай	780	«Кызыл тараачын»
Е. Огнеса	729	«Совет Россия» колхоз
С. Саая	671	«Барлык» совхоз
С. Балагагашева	665	«Кызыл тараачын» колхоз
М. Клепикова	629	«Совет Россия» колхоз
М. Чодураа	619	«Барлык»
Р. Шымрал	597	Дуржулга станицызы
М. Иргит	594	«Кызыл тараачын»
С. Адыя	591	«Кызыл туку» (Каа-Хем)
О. Юнбай	590	Дуржулга станицызы
Д. Куулар	587	«Барлык»
З. Саая	585	«Большевик» колхоз
Е. Никифорова	585	«Кызыл туку» (Каа-Хем)
Н. Ондар	580	«Сүт-Хал»
А. Узүйген	572	«Кызыл тараачын»
К. Хажыт	562	«Барлык»
З. Кысыгбай	549	«Барлык»
Б. Эник-Кара	546	«Өжк» совхоз
Е. Новокрещенова	545	«Искра» колхоз (Биш-Хем)
Е. Седен	544	«Өжк»
Е. Клаус	543	«Революциянын чалбыжы» колхоз
А. Коряк	542	«Революциянын чалбыжы»
О. Биче-Кара	542	«Большевик» колхоз
К. Курнаалы	542	«УТКА 25 чылы» совхоз
П. Нагит-оол	539	«Күш-ажылдын хостугу» колхоз
К. Арипова	539	«Тийгелет» колхоз (Каа-Хем)
С. Күске	538	«Өжк»
А. Линкова	538	«Коммунизминин терети» колхоз
А. Донга	535	«Хадзын» колхоз
Н. Попова	530	«УТКА 25 чылы»
Ч. Самба	523	«Найрал» совхоз
М. Өпейжик	520	«Хадзын»
А. Так-оол	520	«Революциянын чалбыжы»
О. Байдакай	507	«Найрал»
Н. Норжунмаа	506	«Тийгелет» совхоз
А. Ондар	502	«Тийгелет» совхоз

бар, оларның 887-ші төрзін, 902 хураған алдыңған.

Бригадада мурнакчы малчынарны дөмдөглэри чугула. Хөртэк Баазаң төрзэн 257 хөмдөн 250, Саая Хөрдэг-оол — 240 хөмдөн 244. Хөртэк Дамбий-оол — төрзэн 120 хөмдөн 134 хураганнары меңди ап, бригаданың шолбаннары болганнар.

Шилчир тук ачыккан брига-
дын келжигунериник нити ху-
да-лыга малчынар саят-шалы
салчу, СЭП ТК-нык март Плену-
муну шиктилерин боттандырар
дээш күменишкенинг ачылдарын,
1965 ачыл-агы чылында планын
сорулгаларын куудеп, колхозунуң
экономиказын улам-на хөгжүдериң
хүлзегенер.

Байырлалдыг хуралдың киржикич-
леринге Шуйнуң мадыкшыдылга
школазының өөреникичлери концерт
көргүскен.

ЧАЙГЫ СПОРТЧУ СЕЗОН

[illegible]

Күш-ажалдын бүтүрүчүлүгү бийлердин, коммунист-
күш-ажалдын шалчыкчылары көзүндөринде өзгөчө эс ролу-
ду спорт ойнал турар. Республиканын бүтүрүлгөндө, ала-
бан организация база өрөлдөгөчтөрүндө күш-культура кол-
лективтеринин ажылы акжипал, оларга боттуз дузаны че-
мдер дээш, «Спортрак» жый-тура спорт ниятчилге өзгөчө
чегерлер ал келген. Оон түнөлдөгөчтөрүндө коллективтер ре-
спублика маргалааларында иделейкин кирип, оларын ши-
линдиктерин кайтамчын жый түнөлдөгөчтөрүн чегер ал турар. «Ты-
ва кобалт» комбинаттын спортчулары кышкы үдөс көкөйгө,
хаакка мергежилдин, сонугураалдын көрүкүшөчтөрү спортчу
айгыт сөзгөчө база-ла белкедилер ужурашканын. Хол бөм-
бүнүн, асасат бөмбүн, футболдул секималары нияз ажылдан
турат. Ары, асасат бөмбүн, футболдул арзакча, тургускан
шөгө ажылчылдарын дийшканын түнөлдөгөчтөрүндө алажм
өмөлдө келген, хол бөмбүн ойлаш туруптур. Футболдотер
стадионунда маргалаалар эгелээр.

«Тыва даг-туг» комбинаттын партия, комсомол, профсоюз
дел организацияларынын, руда өргөлдөгөчтөрүндө директор эш
Рыжовтун күш-культураны болгаш спортчу хөгжүдөрүнө хун
буру сатыш салып турарын айтыр чүгүдө. Футболдотеринин

зы комбинатта организмизаттынган. Таарымчалыг
итинген спортзалда бокстун, хостуг хурештин,
секциялары доктаамал ажыдап турар. Спортчу
кытай Тывануң комплексилиг геология экспедиция-
ичелиг тургустунган. Тенинистин, хол бамбунул,
и, бодаалыгны маргылаааларын үе-үе болгаш эрт-

[illegible]

сер-биле чегерлештир этпелер аргажар чептерстер
сүрү. Чамдык колхозлара, совхозлара, буудур-
устуган күш-културла коллективтери кошкы
жур, күш-културанын пропагандалыгында-аа
Орзук районнара күш-култура болгаш спор-
ту ажилынын чептези туталдан турар. Чонку
а болгаш спортче хаара тулар талазы-биле Каа-
вөлгү черте. Районуна спортсменнери спорттун
тегеринге шугаул көрбөн. Күш-култура болгаш
спорттин дарганыш аш Емельянов шүпсез ажалдан
М районко кээлге күш-култура ажилы ха-
лал байырак үзүлүп турган. Ион доткынаа киж

лазы-биле байдал база эки эвес.

[illegible][illegible]

Спортчу чайгы сезонун аякдышыккы май 16-да болур. Та күш-культура коллективтеринин командалары киржир. А-биле чергелештир бистин эн шилдизек спортсменнериныс республиканын спортчу алдарын кыггалат, өске областар, республикалар-биле аш.хүвүнүн мангылааларында баар.

ПАРТИЯ БӨЛҮКТЕРИ

Партия органиацияларынын мас-са-беле харылаанын быжылаарына партия бөлүктөрү угуу ролу ойнап турарын партия жамыдырал көргүзүп турар.

СЭКП Уставынын негелдерин эсептеп Улут-Хем районунун партия органиациялары колхозтар, совхозтар, бугурулгелер, өөредилге чердеринин айыл-беле партия бөлүктөрүн тургузуулаан. Оларнын практиктик ажылына партия органиациялар ду-занын чедирин турар. Сүт-баран фермаларында, бригадаларда база школарда 24 партия бөлүктөрү ажылдап, чоңун ортузунга партия-жи салдарын күштелдирип турар. Партия органиациялары партия бөлүктөрүнүн ролон база харысалгалын камдуруп, аларнын ишматининг акылдарын хамыркан.

«Найыра» совхозтун Кара-Тал сүт-баран фермасынын саанчыларынын, кадарчыларынын, бызаа ажаа-чыларынын ортузунда партия-жи-политиктиг ажыл аки тургустунган. Ол база мында партия бөлүктүн (уру-тукчуу саанчы Монгуш Семен) ки-жилер-беле ажылды акти тургуска-нын баштыкп турар. Ферма ажыл-дакчыларынын ортузунга партиянын иштики болгаш даштыкы политика-нын таймбырал, бугурулге че-дининин даш чарышты үлгелерин организастаан. Бөлүктүн болгаш ко-лективтин хураанына бугурулге амилерининг хамарышкан айты-рыларын угуугу чуталаалган, иле-

кандатка хулап алган. Мында ком-мунистер болгаш анык коммуни-стер шүптүзү партия-жи даалгалар-лыг.

Партиянын удуруу органдары-нын иштининин хажык чокка удурулга бодуругаш, партия бөлүктөрү ортузунга партия-жи салдарын күштелдирген болгаш күш-ажылдын сагыла-чурунун бы-жылаан. Мында кижилерин күш-ажылда сонуургалы беден. Оң түн-нелинде сүт саалдаан көвүдөн, кү-нүгө квартал онаалгаш 19,2 тон-на сүтү үк ферма саткан. Саанчы-лар М. Семен, О. Солдуп, К. Чечек, Д. Чечек олар бири кварталда инек бургузун 314—541 кг сүтү сат-гандар. Малдын чаксы ажаалгаш байгавес.

Ол совхозтун Урбун сүт-баран фермасында М. Огурнун удуругаш партия бөлүктүн аки ажылдап турарын база айтырып чутула. Саанчылар-нын болгаш малчыларын ортузун-га партия-жи, мобилизакчы ажыл-да ол партия бөлүктүн чоруткан. Ферма бири кварталда сүт саалдаанын планын 149,9 хуу, сүтү күнүгө сааларын 143,8 хуу күтүскөн.

Чылдын баштайгы кварталында сүт бугурунун база күнүгө саа-рын ажыр күтүскөн. Кожай сүт-баран фермасында («Күш-ажылдын бастуу» колхоз) партия бөлүк байгавес ажылдап турар. Бөлүк-тин удуругаш К. Хунажык ком-мунистерин ажилта таарыштыр тур-

гускаш, аларга негелдени дымайт-кан. Эптер Т. Санчы, С. Көк-мыс, Т. Макпал, С. Кара-оол партия-жи даалгаларын аки күтүскөн. Бот-тары колхоз бугурулгесинин мурак-чылары болуп, хууда үлгелер-чи-жөөн көргүзүп туралар.

Моон-беле кады районда чамлык партия органиациялары партия бөлүк-теринин ажилын башкарып удуру-гаш, оларнын ажилына практик-тиг дуза көргүзгөнүн таланы-беле четпес ажылдап турар. Тургустунган партия бөлүктөрүн быжылаары таланы-беле партия бөлүктөрүн тарай бергилеэн. Оң кол чылдагалын бол-за бир черге турган коммунистер болгаш партия кечигүүнө ки-зилдер ажилда чоруй баргы-лаанында. Оларнын ортуна комму-нистер чорутпаш, партия бөлүктөрүн быжылаары турган. Районда пар-тия бөлүктөрүн саанын кызырыла-нын ужуру партия органиация-ларын хураалдыктын өспөй ту-руу-беле таймбыралдыктар. Мала-гыя «ТКА 25 чылы» совхозтун Ак-Туртда, «Улут-Хем», «Найыра»

Чоокку чылдарда бугу школар чамлык өлгөдө өөркерип алаар. Школа бугуу таарыштыр деритин-ген физика, химия кабинеттеринг, лабораторияларын, өөредилге мас-тер-кадары болуп.

Улус өөредилгесинин дугайында партиянын болгаш чакыттын сагыш-салышкын ылангы бистин рес-публикага база онаалгы. Чыл келген туудун-на чырыдышкын албан че-деринин туудушкунга капитал са-лышкын көвүдөн турар. 1964 чылда капитал салышкын 1959 чыл-беле декарте 1,7 катап көп болган. Чеди чылдын алдыгы чылы-ла бистин республикага 14,7 муң олуттуг школа туудуары ажылдап кирген. Ол-за үк дугузуна школа-интернаттарын, нити билгн школа-ларын 17,5 муң дөрбөчүн метр чуртталга шөлү ажылдап кирген.

Школа айтырын ам үдө бүтү-нитининг херээ аларган. Илангыя сөөлүг чылдарда школа амилеринг ажилта хей-инитининг киржилген бе-дөн. Республиканын школарынинг материалдык базанын быжыгып ту-рар. 125 школарда өөредилге мас-тер-кадары, 121 школарда кино-установкалар, 39 школарда радио-лампыла беширлер бар.

Школа туудушкунуна ам-даа улус четпестер бар. 1964—65 өө-редилге чылында бистин школарын-ыска физиканын 37, химия болгаш биологиянын 26, машиноведение болгаш электротехниканын 12 база 118 класс өрөөдери четпей турар. 44 муң школарынинг 16,1 муң ийгилиг өлгөдө өөркерип турар.

Барыш-Хем, Чоон-Хем, Улут-Хем болгаш Танды районнарга база Кызыл хоорайга чаа школарын немей туудуру чутула бооп турар. Ыдыг турбуге Улут-Хем Ин-тин-Хемде 160 олуттуг, Ак-Довура-та 520 олуттуг школарын тууду-

Чоон-Хем, Тожу, Каа-Хем районнар 1964 чылда школа туудушкунун алгач ажилткен. «Тес-Хем» совхоз, Тожунун «Май 1» колхоз, Огурнун «Кызыл туку» колхоз школа тууду-нуу таланы-беле тууду-монтаж ажылдарын планын 145—165 хуу күтүскөн.

Школарынинг материалдык база-нын быжылаары-беле республика-нын чамлык колхозтары уруулар сааларын, школарын, интернаттар-ын боттары тууду тууду өөрүнчүт. 1964 чылда Барыш-Хемдининг «Болшевик» колхоз 50 олуттуг уруулар саалын тууду тургускан. Огурнун «Торгалы» колхозу 50 орунук, Тожунун «Совет Тыва» колхозу 50 орунук интернатты ба-за Азас 8 чыл школын 120 олут-ка алгачкан. Тандын «Совет Рос-сия» колхозу Владимирова 8 чыл школына одала системанын тур-гузуп берген. «Революциянын ча-бымы» колхоз 320 олуттуг школа туудун чединининг чорудуп ту-рар.

Мынчангаш бо чылын ажилдап киер туудуларын дүртен болгаш шынарыг чорудуп, оларже кичөөн-гей салырын утас узуратт бис.

А. РОЩИН, Чырыдыштын министрствозунг инженер.

ШКОЛА ТУДУУ — КОЛ АЙТЫРЫГ

Дуржулганы өөрөңү ап...

— Яны-бүрү хейирин эки шынарыг чедирин кылгаш, бистин чедирин турарыңар даш четтирдис, угбай! — даш чылыг сестерин Харун-Даг сес чыл школынын интернатта чуртап турар өөрөңгилерин повар Монгуш Чыбыка илеридип туралар.

Чоон-Хем районунинг интернатта чуртап турар школарын ажаарып-чедирин турар дуржулганы поварларын бирээ ол. Күбүнүн долу хандырылгашы-беле өөрөңү тураларга эш Чыбыка он чыл дугузуна бараан болуп, хей яны, эки амданыг чедирини белетизгирге дуржулганы ол бодуга мөөңгө алган.

Бодунуң амилдап турары столовалык ишти, даштын ары-ше-вер тургузарыңа ол идеяныг кирип, столовага дежурный-ваан урууларын чам кылырыңа өөредип турар.

Ол шынаш хлеб-булочка быжырычы Онда Чудур ам 24 чыл ажилдап турар. Ол, хлеб-булочка кылырыңа кызыгарлаттынмын, пириги, оладын кылырыңа онза мергезин. Оң далгандан кылган яны-бүрү чедирининг дашкыларын делегелзи чоокта чаа болган. Харун-Даг суурун чуртапкы херзженнери ол делегелге изеп, эш Чудурун ажилын дуржулганын өөрөңү, ону бүгү суурга негелдирген, боттары амданыг чүү-бүрү чедирини кылы өөрөңгилерин шиттирленир.

Харун-Даг салбырын херзженнерининг 31 кичи составтыг ногаа бригадасы ажилдап турар. Ук бригада майнык 9-на чедир он гектар черге тарыыр напустаы тепликага естүргөш, ону олур-туп эгелек берген.

Ногаажыларын аразында Куулар Сагааш-Даны, Ооржак Серен-маз олар хүн бүрүнүң ажил нормазын 120—130 хуу күтүскөн, муракчыларын олурунда сандып турар.

Херзженнер чөвүлө суур чаагаймыдылгашына херзженнер-инг киржилгесин күштелдирип эгелзэн. Өрөгө бүрүзү суурун кудумчузунга бештен эзөөш арасы тарып олуртуп. Ылы тарыгызы майнык 8-ге эгелзэн.

М. СЕВИБАА, салбырда херзженнер чөвүлөдүн дарагы.

«Чыра-Бажы» совхоз.

СОРУКТУГ АНЫЯКТАР

Өүр районунун «Торгалы» колхозунун комсомолчу-агитаторы колхоз бугурулгесинде угуу күш болуп ажилдап туралар.

Колхозта партия комитети партия-жи-политиктиг болгаш организакчы ажылды комсомолчу-агитаторын ортузунча база үлгелдирген. Артель бугурулгесинде 540 ажил аныктар, оон иштинде 240 комсомолчулар кир-жип турар. Мал ажилында 80 ажил кичи, оон иштинде 19 кичи саанчы, 27 кичи хойжу, 30 ажил комсомолчу аныктар механизатор мергелчилер.

Олар колхозтун мал, чер ажилын хөгжүдгөнү күш-ажыл салышкын кирип турар. Артель эртен чылын күнүгө дүк саалар планын 104 хуу, эштин—102 хуу күтүскөн. Иштининг малын хүн күш ажаар даш аныктар бистин демиселге комсомолчулар болгаш аныктар идеяныг киришкен. Шээр малдын чеш төлүн менди ажаал алган муракчылар хей. Сак-машиктер Анайбай, Довутпаа, Кар-мыай олар боттарыга быжылаан хураганарын хорамча чокка дорук-турар туралар. Саала чылын дугузуна 1200—1300 кг сүтү инек саалдан саарын хүлзгенгн Санаа, Кузнецова болгаш өскө-даа саанчылар бири кварталда эки түнелдер-лик болулаан.

Тарыла шөлү калбартын тургаш, тарал болгаш мал чам култураларын дугурулган беширининг демисел-лине аныктарын боттут киржиле-ни бо чылын хамдырыш. Ону че-динининг боттадырыш-беле колхозчу механизаторлар тракторларын, көдө ажил-агыл машиналарын септелгези «Сельхозтехника» салбырына кылдыртпаш, боттары-нан күжү-беле шынарыг септеп ал-ган. Мынчангаш септелге үер чарыг-далан 10 муң рубльди кампап алы-

рын олар хамдырган. Шөлдерин че-мишчилер ажилдап аныктар кол кирип турар.

Колхоз бугурулгесинде комсомол-чу-агитаторын киржилгесинде че-динининг беле чөвөлөшүр, чет-пестер ам-даа барын минирип чутула. Комсомол комитети култура-масса-лыг болгаш организакчы ажилдарын амгы үенки беле негелдирген де-нелинде тургузуп. Артельдин бугу-рулге аразында аныктар орту-зуна култура-массалыг ажилдын төлү-нүн клубтук ажилы ам-даа ба-гай. Клубтар чөвүлөдө, бот-ты-выгыр уруу чүүл бөлүмнөрдө ко-лдуула аныктар кирип турар-даа, клубтарда массалыг ажилдар сөөлүг үдө дикх кошкып берген. Хойжу бригадаларга, сүт-баран ферма-ларына кинолар, концерттер көргүзү-лгөн болбай турар. Чаа-Суур унаа-тогуна комсомол эге организакчы-нын секретары эш Эрес-оол мында клубту боду эргелекчилеп турар иштинде-ле, клубтун ажилын септе-лгезе улаалдыр боттут ажил кыл-ган.

Комсомол организакчызына пар-тия-жи удурулганы колхозтун пар-тия комитети моон сонгаар улам күштелдирер.

Т. ДАМБАЖЫК, Өүр районунун «Торгалы» колхозта партом секретары.

КАЖАА СЫДМАС ХУРАГАН

Малдын баш саан өскөн туудун-на оң продукттуг черуу эбел. Чурт хей эштин, сүтү, дүктү болгаш өскө-даа продукттарын алаар. Улут-Хем районунун колхозтарын болгаш сов-хозтарын хойжу-лары СЭКП ТК-нын март Пленумунун шиттирлерин таанышкан, чыл этинде алган хү-лзгелерин эге көрүп, 100 баа хойга онааштыр 95—100 хураганарын алы-рын шиттирленир.

Ам районда шээр малдын барык нүрузу хураганалар. Хойжу брига-далар, тус-тус хойжулар чаш малды чилерин чокка хүлзеп ан дорукту-рар таланы-беле эртен чылдарын бо үезинде байдалан дээр түнелдик ажилдап туралар. Районга инити төрзөн 41.900 хойдан 42.100 хураган-ын доруктурун естүргөн. «Найыра» совхозтун хойжулары чаш мал алы-ры-беле белек көргүзгөнү чедип ап сес хойжу бригадаларын малчына-рын төрзөн 12.830 хойун 12.911 хура-ганарын менди алган. Булук-Терек, Урбун салбырларын хойжуларын чединининг улут. Ол шыны «ТКА 25 чылы» совхоз биле «Х Улут хурал» колхозтун хойжулары багай эвес ажилдап турар.

Д. МОНГУШ.

БОТТАНГАН КҮЗЕЛ

Кежээликтей аларганда хойлар өдөккө кирип келген. Оларнын алгырышкан шынаын чакчы-паан кичиге анчыг кылдыр са-гындырып турган. Сегбе Нооуун кааза келесинде турган көкө хойну беле хай деп, каажаме кирип тура. — мени калдырып-дып каар болза, боларын бажын билдир-ди мен ийин—деп, чутга-латтыган.

— Ча-чаа, сенден калыг ка-дары үнөр даан—деп, оң дүм-малы Сегбе Илан оң кыжырып баштаганган.

— Кадары болуп ажилдай бергенике көргө-ле сен. Мен алаа, сенээ хууда болалын чут-галалын шынаа чүл — даш, ол каажанын ажин хай берген. Ийи алгышкы аразына илчидер хөөрөгөн турда оларнын адамы Сегбе ашак каажачына-га чортуп келген, ап чоранын ичегини айт кырыдан-на улут олгучу сунган. Нооуун ону ту-луп адырга, шынаа-ла аары ил-ден болган. Бакааан көөргө, мырынай чаа төрзөн ийи хура-

ганын шараны бешин кургаван болган.

— Бо эртен алгырып турары кончут болду, «калчак кара-ны» эвес ийлаан, ажай—деп, ол ачаалыдан айткан.

— Ийе, ийе оону-дур. Ийне-тепти. Таныыр болунаа, незинге амырпип кагбас сен бе, огулм—деп, ашак азын каажачы курун-га баглап тура чуталаан.

— Кадарылар кичи мен—деп, олгул, бо кежээни дургу чуталаанын келди — деп, ашак-тын биче огул Илан ачаа-беле кады өггө кире берген. тайла-былаан.

— Харын эки-дир, мал эде-рен кичиле бак чүү боор, ол баа-ла инитининг херээ, хүлзү-лүп иш-ле болгай, олгул—деп, ашак улут улуска дег, бичин олгучта шына-на септели-беле таймбырал чуталаан.

Сегбе Нооуунун ол чутааы алаа-ла хооуу чутула болган.

Улатпадан ол ийг күзелин че-лип ап, ачаанын дуулаакчы ка-дарынан ажилдай берген. Хей чылдары шиттирленип ал-

ган байлак арга-дуржулазын адызы олгучта дашкыдып, ону хойжу мергелжиге өөредир-биле кодан хойлу баштайгы хүннөрдө ашаккылар кады каларып тур-гандар. Берт болгаш хову че-дерге хойларын канчаар таарыш-тыр адаладырын боттут ажил-херекке адызы олгучта көргүзүп, ашактыг сүмелерин берип тур-ган.

— Хойну чайнын изинде, кыштын чыккылааа соогуна-лаа ажаар болгай, бо үдө-дө кадар-чынын тыныгыр арга-мергелжи-ли херек. Мынчангаш алаа амгы-лааштан-на чакчыгып, дамыга-рын чутула. Мен кезеде-ле хой кадары чорбас-ла болгай мен.

Ам бешин көр-даан; чинк кашпа-тайын чиккен, хой дозуп албас-таан-дыр мен. Мени сөн халаар үк келгени бо—деп, Сегбе ашак олгучта, черге чораш чакып чо-раан.

Сегбе Нооуун ачаанын дуу-лаакчылар даш үдө ажилдап.

Эртен 1964 чылдын эгезинде азынын кадарып турганы хой-ларын олгул хүлзеп алган. Ол

үдөн эгелзеш комсомолчу Ноо-уун «Коммунизмге өрүк» кол-хозка хойжу болуп ажилдап эгелзэн. Эртен ажил-агыл чы-лында эш Нооуун төрүтү 100 хойдан 97 хураганын, бир хой-дан-на 2,5 кг дүктү кыгып ал-бышаан, 6 тонна сгегини боду-нун күжү-беле белеткен алган. Анык малчынын ажааган хой-лары эртен кышты база менди ашкан болгаш ам оон коданын-да төрүтү 450 ажыг хойнуң 420-и төрөөн болгаш оларнын хураганарын менди алдырган.

Моон ап көөргө, малчынын чаа чылда алган социалисттик хууза-гезин база-ла чединининг күчү-сеттинип турар.

СЭКП ТК-нын март Пленуму-нун көдө ажил-агылны улам ылай хөгжүдүр таланы-беле шиттирлеринге сорук кирген бо анык малдын бодунуң ажилын-га доктаамал белек көргүзүлгөн-дир болуп, чаа арга-беле ажил-даар сорулганы мурунунда сал-ган.

Н. НУРЗАТ, Эркин район.

Танды районда «Коммунизмдин херел» колхозтун тараажыла-ры бо чылын белек дугууту амыр даш, чер ажилын култур-зын бедидер хемелеринг Эузаар чакы тарылаан чорудуп турар. Ам колхозтун хов-индирген эртенде орайа кедр-ле трактор-ларын «Коммунизм» уукулдун турар. Бо хаймын ажилдык үезинде тракторист Владимир Калышев элгек нормазын 130—140 хуу күтүскөн келген. ЧУРКУТА: В. Калышев. Фото В. Лутковтун.

Улам күш кирер

(РЕПОРТАЖ)

Кызылдын бус-турбиналыг электростанциянын деискэ-ри. Станциянын бажынын муруу таланында хей кижилер гудат кылган туралар. Чамдыктары кылын каабак демир-беле кылган доскаларын, демир суугуларын электр-беле дуула-лаан, өскөлөр шараш менди алааштар тургускан, бир кезек кижилер ол шараш демирлерин долгалар каабак мыс-беле туткан каажачы иштинче хюоткан бетон куткан, хаймыш-кыныг ажилдап туралар.

— Кандыг тууду организакчынын ажилчылары боор си-лер? — деп, медалешкен соомда бир анык оолдан айтырды-мыс.

— «Красноярск промэнергоу» бис ийин. Дуу турар кичи-лер «Тыва тууду» трезини үлгүтүр-тууду участогуну эве-не — деп, ол харылаан.

— Силерин бригадирлер кайда кирги? — Дуу мыш хирээлдеп турар ийи кичининг бетиндизин, эш Потанов ол-тур.

Эш Потанов-беле тамыжын, чуталаалган эгелдизин. — Бистин бригадалар бо станциянын дериг-херекселерин септар таланы-беле ажилде киритпеген белеткек ажилдарын чору-дуп турары бо. Бистин участоктун кижилеринин ажил-жын сонуургаласка болуулар, даргаларымыс станциянын кон-трольда боор, оларнын албан кылар чери ам дээрде мыла чүе—дизир. — Бистин бригада онаалгалын ай, квартал са-нында эки күтүскөн турар. Ол дугайын конторага баргаш, бирден бирээ чокка билеп ам болур силер — деп, эш Потанов чуталаан турла, чамымыс ууун мага-боттут, ак шырайлыг

анык ар кылаштан келди. — Бистин участоктун кол инжени-ри Юрий Николаевич Едлоковны бо-тур, тамыжылар—дизир.

Оон бис эш Едлоковны-беле тамыжын, медалешкен, чутала-лаш эгелдизин. — Красноярск промэнергоу» №3 септе-лемонгаж участогу Тыва АССР-ге 1963 чылдан ажилдап эге-лзеш чүе. Участоктун мурунда тодаларг суругалар салды-ган. Республиканын бугурулгач күштерин өзүп, улус ажил-агылнын херелдегине электростанциянын ажилдаан улгач-кыны-беле ажилчы суураалар болгаш хоорайлар чаа-чаа кыны-беле ажилчыларын тутууну, оларда тургустунган дериг-селерин септар, чаа деригселерин эптер турган таланы-беле ажилдарын чорударын Красноярск совнархоз биске дааскан чүе — деп ол чуталаан.

Участоктун ажилчылары, инженер-техниктиг ажилдакчы-лары шынаа-ла улут ажилдарын күтүскөн туралар. Эртен чылын Чалаана хоорайнын электростанциянын чарып, эге кылган. Кызылдын Ак-Довурактын, Хову-Аксининг электро-станцияларын китедиринин, турбиналарын септелгелерин кылган. Чалаананын хөмүр даш разрезинин электростан-циянын күжүн улагаттыр. кызыл-да 600 аш күштү 2 дилселерин тургузарын май байырлаалды белек кылдыр дооскаш, апрель 25-те дуулаган. Оон ангыла участоктун ажил-иничилер республиканын яны-бүрү тууду организакчы-ларын бугурулгелеринин болгаш геология-иничилек от-ряттарын стандарттыг эвес дериг-херекселер таланы-беле чагыларын баа күтүскөн турар.

Чеди чылдын сөөлү чылы — 1965 чылда участоктун ажил-дакчыларын мурунда улут суругалар салдыган. Кы-зылдын бус-турбиналыг электростанциянын үш китедирин, үш турбиналарын, Ак-Довурак хоорайнын болгаш Хову-Акс-сы ажилын суурун электростанцияларын китедиринин болгаш турбиналарын септар, Кызылдын эш комбинатынын болгаш аялзавунун одалага китедиринин капитал сеп-телгезин кылды. Ам үдө ол ажилдарын чорудат таланы-беле белеткен ажилдарын чорудуп турар.

— Бистин коллективтин ажилчылары, инженер-техниктиг ажилдакчыларын мурунда салдыган суруга-ларын чогуур хуузаалык, эки шынарыг күтүскөн даш күш-ажылды белек көрүлүшкүнүг ажилдап турары-беле участок ай, квартал онаалгаларын чединининг күтүскөн ту-рар. Бисте күш-ажылдын муракчыларын саны үргүлчү өзүп турар. Бригадалар, тус-тус кижилер аразында социали-сттик чарык калбарган — деп, эш Едлоков чуталаан.

Май 1-нин байралагына таарыштыр коллектив 20 ажыг кичиге ашак болгаш аш шаданын берген. Оларнын аразы-нда Чалаананын хөмүр даш разрезинин дизельнэг электро-станциянын хуузаа бетинде дуулаган ажилчылар: Кызылда септелерин бригадаларын бригадир С. Потанов болгаш Хо-ву-Аксинда участоктун мастери Л. Соколов болгаш өскөл-дөр бар.

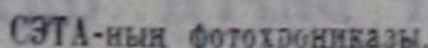
— Бистин септеле-монтаж участогуну моон сонгаар өзөр перспективасы амык улут. Мынд-даа болза бистин

ажылмыска шаптыктап турар ийи кол чүүлдерин демдел-гес аргажок. Ол болза участокта мынчага чедир бодунун сеп-телге базасы болгаш тускай доктаамал сууру чүү боууп турары — деп, Юрий Николаевич чуталааш, ону бо чылдан эгелзеп тургузуп эгелзирген. Красноярск совнархоз биске чөпсөөрүн чүе. Чурталага туура, септелег базасы тууар черинисти Каа-Хем суурда айтыртып алган бис — деп, ол чуталаан доосту.

Оон бистер эш Потановтун бригадалы-беле кожа турар. «Тыва тууду» трезини үлгүтүр-тууду участогунун эш А. Ар-засе удуруган туудуларын комплексинг бригадалык че-де бердинис. Ол бригаданын хөмүрүнүн кичигелерин электростанциянын күжүн 6000 киловатт күштүг турбинаны нем-мей тургузуп улагаттыр даш, турбинанын демир-бетон фун-даментин куткан туралар. Бригада ажил планын үргүлчү ажыр күтүскөн, эки шынарыг продукцияны бугуруп турар. Бригада станцияга немей тууду улут комплексин — бажы-нын, турбина болгаш көтө-херекселерин монтаж тургузарын база кылды. Туудурун бо улут комплексинин Совет Конститу-циянын хүнүгө чедир доозар деп хүлзгелгиз ажилдап тур-рар бис — деп, эш Арзасе чуталаан.

Кызылдын бус-турбиналыг электростанциянын күчүзүн ула-ттырар таланы-беле ажилдарын чорудуп турар тууду-ларын комплексинг бригадалары бо хүннөрдө ийчаар ажилдап туралар.

О. ШИРАП, («Шинин» тускай корп).

TC-00594.